

Mitjans de comunicació i memòria històrica

La2 de Televisió Espanyola a Sant Cugat i la recuperació
de la memòria històrica

per Pilar López

Periodista de Televisió Espanyola

Resum

La2 de TVE (Televisió Espanyola) a Catalunya ha estat pionera a fer programes i reportatges que volien recuperar temes i aspectes històrics que la censura franquista impedia tractar, així com fets i personatges oblidats o represaliats durant el franquisme; temes que avui en dia s'anomenen *de recuperació de la memòria històrica*.

Després de la mort de Franco, la transició democràtica també va arribar a TVE. El programa *Giravolt* va ser fruit de la nova etapa. Aquest espai va ser una espècie d'*Informe Semanal* fet a Catalunya i en català. *Línea 900* n'és un altre exemple. Nascut a l'abril del 1991, *Línea 900* va començar a emetre en català per TVE a Catalunya, i sis mesos després va passar a l'emissió de La2 de TVE, en castellà i per a tot Espanya. L'espai va oferir molts temes centrats en l'època de la dictadura franquista des de la visió dels perdedors de la guerra.

Tot i ser un referent del periodisme d'investigació i la denúncia social, l'any 2007 la nova direcció de la CRTVE (Corporació de Radiotelevisió Espanyola) va retirar de la programació *Línea 900* justificant que buscaven fórmules més innovadores, argument que en cap cas no justifica la seva desaparició en una televisió pública, en què el rigor i la qualitat han d'estar per sobre de modes i nivells d'audiència.

A dia d'avui, La2 de TVE a Catalunya no té espais per a oferir documentals històrics ni periodistes que es dediquin a investigar el nostre passat més recent. Ens trobem amb la paradoxa que vivim en un règim democràtic amb una televisió pública en què no s'incentiven els reportatges d'investigació, sinó el periodisme com a espectacle, a imitació de les cadenes privades.

Paraules clau: memòria històrica, investigació, televisió pública, periodisme d'investigació

La2 of Spanish Television in Sant Cugat and the recovery of historical memory

Abstract

La2 (Channel 2) of TVE (Spanish Television) has been a pioneer in creating programs and educational reports on historical events that the Franco censorship kept hidden: forgotten events and people or those subject to reprisal during the Franco dictatorship. Such subject matter is part of what is now called *historical memory*.

After Franco's death, the transition towards democracy also took place within TVE. The program *Giravolt*, fruit of the new era, was a weekly news round up made in Catalonia in the Catalan language. *Línea 900* was another example. Launched in April 1991, *Línea 900* started out as a broadcast in

Catalan by TVE in Catalonia; six months later the program went over to La2 of TVE, broadcast in Castilian to all of Spain. The program offered subject matter related with the Franco dictatorship from the point of view of those who lost the Spanish Civil War.

Though *Línea 900* was a benchmark of investigative journalism, the new management of the CRTVE (Spanish Radio and Television Corporation) withdrew the program claiming that more innovative forms were being sought, an argument that in no way justified the disappearance of the program from public television, where rigor and quality should be paramount to fashion and audience level.

At present La2 of TVE in Catalonia has no space dedicated to historical or journalistic documentaries that investigate our more recent past. We find ourselves in the paradoxical situation of living in a democracy with a public television where no incentive is given to investigative reports, while journalism as entertainment is promoted, thus imitating the private channels.

Key words: historical memory, investigation, public television, investigative journalism

TVE a Sant Cugat ha estat pionera a realitzar programes i reportatges que tenen com a temàtica la recuperació del que avui en dia s'anomena *memòria històrica*. *Línea 900* és un exemple d'aquesta aposta.

El programa de reportatges setmanal de La2 de TVE és un dels espais que més profusament ha abordat temes que recullen aspectes inèdits de la dictadura franquista i que ha donat veu als perdedors de la guerra, en un intent de recuperar pàgines ocultes de la història de Catalunya i de la resta d'Espanya, al llarg de tots els seus anys d'emissió i sota la direcció de periodistes com Toni Esteve, Jaume Vilalta, Rafael Robledo o Jaume Codina. *Línea 900* va començar a emetre en català per TVE Catalunya el mes d'abril del 1991. Sis mesos després va passar a emetre's a La2 de TVE, en castellà i per a tot Espanya. Setze anys d'emissió ininterrompuda i centenars de reportatges emesos han fet del programa un clàssic i un referent de qualitat, que justifica la vocació de televisió pública de La2 de TVE.

«La semilla del odio», reportatge emès el 1994, abordava la presència a Espanya de personatges i grups d'ideologia nazi, com el de León Degrelle, fundador del moviment «Rex» i general de les Waffen SS, mort a Màlaga el 31 de març del 1994. Degrelle va venir a Espanya després de la Segona Guerra Mundial fugint d'una condemna a mort al seu país. Però va ser a partir de l'any 2000 quan es van fer més reportatges centrats en el temps de la República, de la Guerra Civil espanyola i la postguerra. En

aquell any *Línea 900* va oferir una trilogia dedicada al camp de concentració nazi de Mauthausen i a la tragèdia que van patir els nou mil republicans espanyols deportats a aquest camp durant la Segona Guerra Mundial. Set mil d'ells van morir sota la barbàrie racista desfermada per Hitler. «Viaje al infierno» relata la captura dels exiliats espanyols que van lluitar a França contra la invasió nazi i la seva posterior deportació als camps de concentració del Tercer Reich. La majoria van ser internats al camp de Mauthausen, a l'Àustria annexionada per Hitler. Aquest «viatge a l'inforn» dels deportats republicans es va fer amb el vistiplau del règim de Franco, segons relaten els supervivents.

El segon reportatge de la trilogia es titula «El complot de l'esperança», i aborda el període de repressió més cruent contra el col·lectiu espanyol a Mauthausen. Setanta deportats espanyols van ser exterminats en un sol dia. Corria l'hivern del 1941. En tres mesos, tres-cents van morir víctimes de la crueltat dels oficials de la SS. Tot i així, enmig de l'horror, un petit grup d'espanyols es va organitzar clandestinament i va crear un grup de resistència dins del camp. L'acció més rellevant d'aquest grup va ser el robatori de molts negatius de fotos fetes pels SS a l'interior de Mauthausen. Aquest «complot» seria decisiu, un cop alliberat el camp, perquè aquests anys de barbàrie no quedessin impunes.

«El deber de recordar» és el títol del tercer i últim capítol de la trilogia. El maig de 1945, als pocs dies de l'alliberament del camp de Mauthausen, els presos supervivents, de vint-i-set nacionalitats, entre ells dos mil cent espanyols, van jurar solemnement explicar al món la tragèdia de Mauthausen per evitar que es tornés a repetir. La gran majoria de supervivents van ser fidels a aquest compromís i expliquen a les escoles com eren els camps de concentració. Joan Sella és l'autor de la trilogia i Rafa el Robledo, el director de *Línea 900* en aquells moments.

A «La sombra del caudillo» es recorren els vestigis de l'època franquista que encara persistien a l'Espanya de l'any 2000, vint-i-cinc anys després de la mort de Francisco Franco.

Dos anys més tard, el 2002, el mateix periodista continuava abordant la tragèdia dels camps de concentració en el reportatge «El protocolo de Auschwitz. La lista de Sanz Briz». El 1944, data en què es va iniciar la deportació massiva de jueus hongaresos als camps d'extermini nazis, el jove diplomàtic Àngel Sanz Briz, màxim representant de la legació d'Espanya a Budapest, va idear un pla que va salvar la vida a més de cinc mil jueus. Per evitar que fossin enviats al camp de concentració d'Auschwitz, Sanz Briz va llogar diverses cases a Budapest a nom de la legació espanyola i, automàticament, els immobles es van convertir en zona extraterritorial fora de la jurisdicció nazi. Allí, el diplomàtic va allotjar centenars de famílies jueves que van quedar immunes a la deportació. Sanz Briz va morir el 1980 sense obtenir cap reconeixement públic de la seva acció. El

reportatge qüestiona des del mite de la benevolència de Franco fins al dels jueus perseguits per Hitler.

El diplomàtic va dir als representants de la comunitat jueva hongaresa que estava disposat a donar visat d'entrada a Espanya a tots els jueus sefardites que ho demanessin (una llei espanyola atorga la nacionalitat als descendents dels jueus expulsats d'Espanya pels Reis Catòlics). Però la majoria de jueus de Budapest eren originaris de l'Europa central. Sanz Briz va fer els ulls grossos i va donar documents a tots els jueus que ho van demanar, sense comptar amb el vistiplau de les autoritats franquistes.

El relat del mite de Franco «salvador de jueus» ocupa la meitat del segon capítol de «La lista de Sanz Briz», titulat «El ángel de Budapest». La segona part arranca l'octubre de 1944, quan a Hongria va començar la caça al jueu, i mostra tots els esforços d'alguns diplomàtics per evitar la deportació de milers de jueus. L'últim tram de «La lista de Sanz Briz» denuncia la manipulació de què va ser objecte el diplomàtic espanyol per part del règim franquista, el qual va ser obligat a declarar que tot ho havia fet per ordres directes del «caudillo» d'Espanya. La investigació de Joan Sella demostra, amb documents inèdits, que Franco no havia fet res per salvar els jueus hongaresos.

Dins d'aquest interès per recuperar fets i personatges oblidats o repressaliats durant el franquisme, també l'any 2002 *Línea 900* va oferir un reportatge de Joan Sella dividit en dos capítols sobre Federico García Lorca, reconstruint la seva mort. La primera part de «Lorca y los paseados de Víznar», aborda les circumstàncies que van portar a la mort el famós poeta espanyol i altres granadins que també van ser passejats com Lorca a les rodalies del poble de Víznar, a set quilòmetres de Granada, pel bàndol nacional durant la Guerra Civil.

En el segon episodi del reportatge, el programa intenta localitzar el lloc exacte on està enterrat Federico García Lorca, i posa sobre la taula el debat sobre si és convenient o no localitzar i identificar les restes dels centenars de republicans assassinats a Granada durant la Guerra Civil que, com Lorca, estan en fosses comunes. Els nebots del poeta van dir que preferien que les restes del seu tiet continuessin reposant en un lloc indeterminat del paratge on va ser assassinat. A l'actualitat, la fosa on es creu que està enterrat el poeta —en el municipi d'Alfacar— forma part del perímetre del parc Federico García Lorca, en homenatge al poeta i "a tots els morts en la Guerra Civil".

Un any després, el 2003, *Línea 900* va continuar indagant en la història col·lectiva del nostre país amb el reportatge «1943, el primer año de *No-do*». A començament de l'any 1943 es va projectar en totes les pantalles de cine espanyoles la primera entrega de *No-do* (noticiaris i documentals). L'exhibició d'aquest noticiari —de periodicitat setmanal— era

obligatòria i, des del principi, va ser la imatge de l'Espanya «oficial» que oferia el franquisme. L'exhibició de *No-do* va continuar sent obligatòria en els cines fins després de la mort de Franco.

Línea 900 selecciona en aquest reportatge alguns dels documentals produïts per *No-do* durant el seu primer any de vida, i els projecta davant un grup d'historiadors, periodistes i escriptors per veure la distància entre el país «oficial» que presentava el noticiari i el país real. El programa també rescata alguns retrats de la vida quotidiana oferts pel noticiari en el seu primer any de vida.

Joan Sella, periodista de TVE-Catalunya des de fa dinou anys, s'ha especialitzat a realitzar reportatges que volen recuperar temes i aspectes històrics que la censura franquista impedia tractar; temes que avui en dia s'anomenen *de recuperació de la memòria històrica*. Sella diu que a ell li agrada més dir «documentals d'història recent, perquè el concepte de *memòria històrica* s'ha convertit en una arma llancívola entre els polítics, a més de ser una contradicció, perquè la memòria sempre és històrica; no hi ha memòria del futur».

Per Joan Sella, tot va començar amb la trilogia dels camps de concentració: «Vaig pensar que era important recollir la memòria viva dels espanyols que van sobreviure a Mauthausen, però no m'havia proposat dedicar-me a fer reportatges històrics», confessa. Com a anècdotes, recorda que el reportatge «La sombra del caudillo» va ser retirat de la programació durant una setmana, i va provocar molt d'enrenou, perquè a alguns directius no els va agradar que s'expliqués que a molts indrets d'Espanya continuaven existint places amb l'estàtua de Franco, o que als museus militars encara semblava que estiguéssim en temps franquistes. Sella creu que s'han de conservar, però explicant el context històric i no situades en llocs centrals amb un missatge de sublimació d'aquell personatge. «Al final —diu— tot va ser una tempesta en un got d'aigua» i es va emetre sense cap tall.

El periodista de Sant Cugat creu que aquests reportatges tenen una vessant pedagògica i que en casos concrets ajuden a transformar la realitat. I explica que un institut de la ciutat de Coca encara portava l'any 2000 el nom de Franco. Al reportatge «La sombra del caudillo» es va denunciar aquesta circumstància i un any després de la seva emissió el director de l'institut li va anunciar que havien pogut canviar el nom pel d'un emperador romà.

Rafael Robledo, realitzador de TVE, va ser durant més de tres anys director de *Línea 900*, entre l'any 2000 i 2003. Segons Robledo, *Línea 900* va ser un dels primers espais televisius en què es parlava de la recuperació de la memòria històrica, i també va ser pioner a fer aquest tipus de reportatges, que han tingut el reconeixement de crítics i telespectadors, i que han donat prestigi al programa. Com a exemple, Rafael Robledo

menciona el reportatge «La pesadilla de Castuera», en què es mostra el camp de concentració per a presos republicans que va entrar en funcionament a Castuera, a la província de Badajoz, només acabar la Guerra Civil espanyola. Robledo recorda que en aquest reportatge per primera vegada es denunciava per televisió l'existència de *campes d'extermini* durant el franquisme, terme que no s'havia utilitzat abans, sinó que es feia servir l'expressió «camp de concentració». També menciona que un dels reportatges que es va fer sobre el franquisme quan ell era director va ser censurat per Madrid.

La transició democràtica a TVE a Sant Cugat

Després de la mort de Franco, la transició democràtica també va arribar a TVE, i a Sant Cugat van començar a produir moltes més hores en català i programes amb continguts fins aquell moment impossibles de fer.

El cas més emblemàtic d'aquesta nova etapa va ser *Giravolt*, programa en el qual, ja al llarg de l'any 1976, s'havien fet reportatges amb la participació de representants de centrals sindicals i partits polítics no legalitzats, associacions de veïns i altres col·lectius socials, i també de personatges que, per raons polítiques, havien estat vetats. *Giravolt* venia a ser com un *Informe semanal* fet a Catalunya i en català.

Per poder passar la censura, els títols dels reportatges a vegades es camuflaven. Així, per exemple, es va fer el primer Onze de Setembre tolerat, el de Sant Boi (1976), sota el títol «Influències urbanístiques a Barcelona a l'entrada de les tropes de Felip V». *Giravolt* també va oferir el primer reportatge sobre Tarradellas, quan residia encara al seu exili a Saint-Martin-le-Beau. El 1978 el programa va fer un reportatge sobre la festa de Sant Jordi i la reivindicació de l'estatut d'autonomia, que ensenyava la gran concentració de senyeres que es van aplegar a la plaça de Sant Jaume, i oferia entrevistes a Antoni Gutiérrez Díaz, Josep Maria Xirinachs, Joan Reventós, Jordi Pujol i Josep Benet, a més d'incloure el discurs de Josep Tarradellas.

Amb una periodicitat setmanal, *Giravolt* va tractar temps com el de la llibertat d'expressió o la dissolució del sometent, les forces civils armades, per part del govern central. El programa va desaparèixer el 1978 com a represàlia per una vaga que van fer els treballadors quan els estudis de TVE estaven a Miramar.

El 1981 hi va haver nous canvis i van crear-se nous programes, com *Memòria popular*, un programa en el qual s'analitzaven qüestions històriques properes amb la participació dels seus protagonistes o testimonis directes, cosa que permetia donar a conèixer fets significatius de la lluita antifranquista i dels anys de la República i la Guerra Civil. Salvador Alsius

n'era el director. Com a exemple, cal citar un debat que es va fer sobre l'aixecament anarquista que hi va haver a les comarques mineres del Bages i del Berguedà el 18 de gener de 1932, en plena Segona República. Aquest aixecament només va durar un parell de dies, ja que va ser reprimat per les tropes enviades per Azaña des del govern de Madrid. Altres temes de debat van ser els bombardejos sobre la ciutat de Barcelona durant la Guerra Civil; l'arribada a Barcelona del vaixell *Semiramis* procedent de Rússia amb repatriats de la División Azul, o els presoners polítics durant la postguerra amb imatges de presoners i camps de treball.

L'estructura i els càrrecs de RTVE van canviar radicalment amb la victòria socialista amb majoria absoluta de l'octubre del 1982. Uns mesos més tard, el 27 de juny de 1983, es va obrir el nou centre de Sant Cugat amb un programa especial anomenat *Adéu Miramar, bon dia Sant Cugat*.

Després de les eleccions del juny del 1986, hi va haver nous canvis a la direcció de l'ens públic, tot i la victòria del PSOE, per segona vegada amb majoria absoluta. La nova directora de RTVE, Pilar Miró, va posar en marxa un ampli pla de desconnexions de la segona cadena de TVE. En aquella època neix *L'informatiu vespre*, que volia competir amb el *Tele-notícies* de TV3.

El circuit català de La2 de TVE va patir des del seu naixement les conseqüències dels canvis polítics i la inestabilitat que provocaven les retransmissions esportives que afectaven la seva continuïtat. Tot i els canvis a la direcció, la consolidació de la democràcia va permetre l'augment de programes i reportatges centrats en la recuperació de la memòria popular.

El 1988 es va emetre una sèrie sobre els maquis a Catalunya, història que per primera vegada apareixia a la televisió. Dirigit i realitzat per Jaume Serra, *Maquis a Catalunya* era una sèrie documental de set capítols de mitja hora de durada. En el primer capítol s'explicava l'inici d'aquest moviment des de l'exili a França fins a la formació de les primeres guerrilles. El segon va fer una reconstrucció històrica amb testimonis sobre la invasió de la Vall d'Aran el 1944 i el tercer episodi mostrava la plenitud de l'activitat dels maquis a les darreries de la dècada dels anys quaranta i la desaparició dels seus dirigents a principis dels cinquanta, a més dels intents d'atemptats contra Franco, amb entrevistes a Frederica Montseny, Domènec Ibars, Josep Serra Estruch i Antoni Cuadrado.

Els quatre capítols següents són biogràfics i estan dedicats als quatre maquis catalans més importants, que van ser Marcel·lí Massana, Josep Lluís Facerías, Quico Sabater i Ramon Vila Capdevila, més conegut com a *Caracremada*. Com que hi havia poca informació per consultar sobre els maquis, Jaume Serra va recórrer a actors per a representar algunes escenes; era la primera vegada que s'utilitzava la tècnica del docudrama.

Entre els testimonis que apareixen a *Maquis a Catalunya* hi havia els de Santiago Carrillo i Frederica Montseny, a més de comptar amb innumerables testimonis d'amics, familiars i persones relacionades amb aquelles guerrilles. Per fer la sèrie Jaume Serra, professional que treballa a TVE des de fa trenta-dos anys, va fer servir les reconstruccions dramatitzades, els retalls de diaris, fotografies inèdites, imatges del *No-do*, vistes en helicòpters i mapes que senyalaven les zones en les quals actuaven. Serra recorda els grans problemes que tenia per a documentar-se: «No vaig trobar res a les hemeroteques, ni fotos ni imatges filmades. Si no hagués fet servir el docudrama hauria estat impossible fer aquesta sèrie». A més a més, també explica les dificultats que va tenir per aconseguir testimonis, perquè la gent tenia por d'enraonar: «Per un que volia parlar, deu no volien fer-ho. Em deien: "Jo li parlo a vostè, però davant d'una càmera no, perquè jo m'he de quedar a viure al poble."».

Més endavant, Jaume Serra va tornar a fer servir el docudrama per realitzar un programa sobre la figura de Manuel Carrasco i Formiguera, el polític català nascut a Barcelona el 1890. Profundament catòlic i catalanista i nacionalista radical, Carrasco va ser un dels fundadors del partit Unió Democràtica de Catalunya. Va ocupar diversos càrrecs polítics en la restaurada Generalitat de Catalunya, sota la presidència de Macià, primer, i posteriorment a les ordres de Lluís Companys. Advocat i pare de vuit fills, va ajudar a redactar l'estatut de Núria i el va defensar a les Corts de Madrid. Va ser capturat durant la Guerra Civil, empresonat a Burgos i afusellat el 9 d'abril de 1938 per les seves idees catalanistes, tot i ser un gran defensor de l'Església.

A finals de 1990 va començar una nova etapa a Sant Cugat amb canvis a la direcció i a l'organigrama, que tenien com a objectiu millorar els informatius i augmentar la seva presència en els àmbits estatals. També es van incrementar programes de debat polític com *El mirall*, que dirigia Jordi Llonch.

En aquest temps van augmentar els reportatges d'investigació, tant en l'àmbit de Catalunya com a la resta d'Espanya, com el titulat *Objetivo, matar a Franco*, documental dirigit per Llúcia Oliva, que mostrava els plans de diferents atemptats dirigits contra Franco, des del 1935 al 1970. També es van fer reportatges que mai no van arribar a veure la llum, com «Historias de la censura», que mostrava el control que feien els censors de la televisió pública als anys del franquisme. Llúcia Oliva i Xavier Sitjà eren els periodistes autors del reportatge, que no va arribar mai a oferir-se per la televisió, perquè els que manaven aleshores van considerar que el seu contingut no era apropiat per la imatge de la cadena.

Especials sobre figures històriques

La història més recent està plena de programes especials dedicats a recordar figures i moments històrics, com *El llegat de Tarradellas*, programa que recordava l'arribada del president i la seva herència política, vint-i-cinc anys després del seu retorn amb la famosa frase «Ja sóc aquí». El reportatge estava elaborat amb material d'arxiu de TVE Catalunya, de l'arxiu de Poblet i, sobretot, de les declaracions d'un seguit de personalitats que van conèixer Josep Tarradellas i que van compartir amb ell moments històrics i personals. Anteriorment, s'havia emès un especial sobre els actes que celebraven el restabliment de la Generalitat feia vint-i-cinc anys, i un tercer documental que commemorava el centenari del naixement de Josep Tarradellas.

Altres reportatges recents que repassen la història de casa nostra des del vessant biogràfic és el fet l'any 2006 sobre la figura de Joan Reventós. «Joan Reventós: targeta d'identitat» vol retre un homenatge al polític català repassant la seva trajectòria política i personal, quan fa dos anys de la seva mort. En els trenta minuts de l'especial es veuen diferents moments de la seva vida política, que van des de l'època de la clandestinitat fins a la seva estada a la presó, passant per la creació del moviment socialista de Catalunya, la formació del PSC i la seva candidatura a la presidència de la Generalitat l'any 1980. També mostren imatges del temps que va ser ambaixador a París i dels anys que va ocupar la presidència del Parlament de Catalunya.

Josepa Maria Rovira, vídua del veterà líder dels socialistes catalans, mostrarà la part humana de Joan Reventós. Al reportatge també es parla de l'obra literària de l'expresident del Parlament, que va morir als setanta-cinc anys després d'una llarga malaltia, ara fa dos anys. Al reportatge també s'inclouen testimonis de Jordi Pujol, Raimon Obiols, Francesc Casares, Alberto Oliart, Lluís M. de Puig, Josep M. Ainaud de Lasarte, Higinio Clotas i Ernest Benach.

Un reportatge de La2 de TVE sobre l'escola en el temps de la República premiat amb el Ciutat de Barcelona

Actualment els programes en català de La2 de TVE continuen treballant per recuperar la memòria històrica. *Gran angular*, programa que es pot veure els dimecres a la nit, va emetre el 2005 «Escola excel·lent», reportatge que va rebre el premi Ciutat de Barcelona 2005 en la categoria de mitjans de comunicació-televisió, i del qual és autora la periodista Lurdes Cortés.

«Escola excel·lent» presenta el testimoni de sis persones que van anar a l'escola en temps de la República i que, avui avis, recorden com era l'escola catalana del primer terç del segle xx on es va impulsar un moviment de renovació pedagògica que estava a l'avantguarda europea. Mètodes d'estudi com ara els de Montessori, Freinet i Decroly van ser aplicats amb la idea de fer una escola pública laica, activa i interclassista, en la qual el centre fos l'infant. Els mestres van assolir un reconeixement social com no havien tingut mai i s'hi van abocar. Especialment a Barcelona, van confluïr la voluntat pedagògica i política, i una colla de personalitats excepcionals que van contribuir a difondre una manera d'ensenyar que els alumnes de l'època no han oblidat mai.

El reportatge va aconseguir per unanimitat el premi Ciutat de Barcelona de mitjans de comunicació en televisió. El jurat va valorar la recuperació de la memòria històrica dels moviments de renovació pedagògica de principis del segle xx i l'originalitat de la posada en escena.

Segons Lurdes Cortés, «el documental reuneix testimonis emotius i plens d'humor d'un grup entranyable d'antics alumnes de l'època de la República». Precisament, els records infantils i el fet que es tracti de persones grans en l'actualitat, va donar al realitzador, Cesc Tomàs, una idea brillant. La posada en escena fa una cita televisiva i rememora l'antic programa de Televisió Espanyola *Juego de niños*, en què es mostraven parelles de nens mirant a càmera mentre desgranaven comentaris i definicions absolutament surrealistes que feien morir de riure. «Vam convertir, doncs, *Juego de niños* en un "Joc d'avis" entranyable i emotiu.»

Per aquest mateix programa Lurdes Cortés ha fet nombrosos documentals d'investigació, com «Memòria de iaia», que recollia testimonis de dones que van patir la batalla de l'Ebre des de la rereguarda. A «Històries de la clandestinitat», cinc homes i dones expliquen la seva lluita en la clandestinitat per recuperar les llibertats democràtiques.

Entre els últims reportatges fets el 2006 a *Gran angular* que tracten aquests temes hi ha «23-F: Jo hi era», que explica com quatre soldats catalans que feien la mili a la policia militar de la Divisió Cuirassada Brunete de Madrid es van veure obligats a participar en el darrer cop d'estat a Espanya. Al cap de vint-i-cinc anys es retroben per primer cop per recordar aquell servei militar.

Uns mesos abans, el març del 2006, es va emetre un reportatge d'investigació titulat «Els nens d'Àustria». Després de la Segona Guerra Mundial s'ha parlat molt sobre els «nens de Rússia», però ells no van ser els únics; també van existir els «nens d'Àustria». La fi de la Segona Guerra Mundial va suposar per a l'Europa central l'inici d'una de les etapes més dures de la seva història. Per allunyar les criatures d'aquella devastació, molts nens austríacs van ser enviats a altres països europeus. A Cata-

lunya en va arribar un bon nombre i el reportatge s'ha centrat en els que van ser acollits a Sabadell i Terrassa.

A molts països centreeuropeus, els nens van viure l'impacte psicològic dels estralls presents i dels traumes de la guerra. Per això, Càritas Viena va dur a terme un projecte per tal que els nens poguessin traslladar-se a l'estranger, lluny de les misèries del seu país. Des de 1947 fins al 1956, uns trenta-cinc mil nens austríacs van ser traslladats a països com Portugal, Suïssa, Bèlgica o Holanda.

Espanya, que també vivia les angoixes de la postguerra de la seva pròpia Guerra Civil, va acollir gairebé quatre mil criatures. A Catalunya, en van arribar desenes, seixanta-sis a Sabadell i quinze a Terrassa. Famílies i institucions es van abocar a omplir d'atencions els nouvinguts i la iniciativa va servir per obrir una escletxa a l'aïllament internacional del règim de Franco, que també va acollir unes nenes austríaques «per a donar exemple». Gràcies al projecte, molts d'aquells nens han tornat a Catalunya o Espanya per a passar llargues temporades, i han deixat, fins i tot, la família austríaca.

Aquest article no és una relació exhaustiva de tots els reportatges i programes que s'han fet a Sant Cugat sobre temes de «memòria històrica», un terme que ara està en ple auge, arran de l'aprovació de la llei que porta el mateix nom. Només s'han mencionat alguns dels més significatius, com a exemple que La2 de TVE-Catalunya sempre ha estat pionera, tant en l'ús del català com en el d'oferir als seus telespectadors continguts que expliquessin aspectes inèdits de la història de la Segona República i de la dictadura franquista.

Tot i aquesta realitat, el futur de més reportatges d'investigació està en perill, al menys al circuit català, si no es troba una solució que garanteixi la continuïtat de la desconnexió a La2 de TVE a Sant Cugat, que pot desaparèixer segons el pla de reestructuració de la nova Corporació de RTVE.